

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1743

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546733

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546733> | LOG_0266

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546733>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

folia basis sunt, unde & hic semel Boboto describemus: est itaque cibus, qui ex quibusdam præparatur piscibus ad putredinem vergentibus, hi in crassas scinduntur partes, cumque aliis miscentur viridibus foliis, in fragmenta contractis, quorum præcipua sunt hæc *Goemira*, *Oleris albi*, *Arboris glutinosa*, & tenera folia *Peponum*, & *Cacara*, quæ *Pipere*, *Sale*, *Allio*, *Coriandro*, *Cumino*, & rapato *Calappi* nucleo bene condiuntur, atque hæc pasta in oblongum formatur volvulum, qui recentibus involvitur Musæ foliis, & supra aquam fricatur in machina Cucullian dicta: Si hic cibus mensæ inponatur, exteriora tolluntur ista folia, reliquaque cibi pars comeditur: Si hujus arboris folia quotidie in aliis cibus usurpentur, lactantium lac generant.

Arboris cortex lentus est & viminibus inservit, unde & ex hoc fila formantur, quibus *Oryzam* conligant in messe: Ex radicibus manubria fabricantur *Parrings* seu majorum cultorum. *Macassarense* dicunt hæc arbores in ipsorum patria antiquis temporibus in ingentem excrescere crassitiem, intusque concavas esse, ita ut monoxyla ex his formari possint, natura vero hominibus invidens tam commode hinc monoxyla conquiri, postea non permittit illas adeo crassescere. *Capræ*, *hirci*, & *oves* maxime hæc expetunt folia, ex ligno *Pangayen*, similiaque navium instrumenta formari possunt, folia cœnosis adcocta piscibus fluviatilibus, ipsorum ingratum tollunt saporem & odorem.

Tabula Centesima Trigesima Tertia

Ramum exhibet *Folii hircini* seu *Gumire*.

CAPUT QUINQUAGESIMUM TERTIUM

Gumira Litorea. Gumira Laut.

Gumira silvestris est arbor litorea, quæ crassiores gerit truncum præcedenti, nunquam rectum, sed incurvum, & ad mare inclinantem.

Ejus folia sunt breviora & rotundiora, scabra, & crassa, tuberculis obsessa, nec adeo penetrantem spirantia odorem quam prioris. Flores, fructusque domesticæ quodammodo similes, sunt vero rariores & minores.

Arboris lignum non adeo longitudinales gerit fibras, quod albicat, & parva aquosa medulla repletum est, per totum fere annum hæc arbor fructus floresque producit, atque ubique in litoribus crescit, potissimum vero in saxosis, ibique circa radicem, si fovea formetur, aqua dulcescit, quod multum in Hitoea compertum fuit, antequam ingens ille terræ motus anno 1674. fuerat obortus, per hunc enim omnis dulcis aqua disparuit.

Nomen. Latine *Gumira Litorea*. Malaice *Gumira Laut*. Amboinice in Hitoea *Ola-Ola*, & tantum *Ola*.

Ufus. Hæc arbor nullam exhibet partem edulem, ejus enim folia in olus cocta vertiginem causant. In re Medica etiam nullum præbet usum, nec fere ulli alii inservit rei, nisi quod ejus lignum siccum foco conducatur.

Tabula Centesima Trigesima Quarta

Ramum exhibet *Gumira Litorea*.

inzonderheid tot de Boboto, waar in deze bladeren 't hoest zyn; dierhalven wy hier eens voor al de Boboto zullen beschryven. 't Zelve dan is een soort van kost, als men eenige visschen neemt, die wat aangestoken zyn, dezelve groffelyk aan stukken breekt, en vermengt met andere groene bladeren, die ook in stukken gebroken zyn, waar van de principaalse zyn deze *Goemira*, *Olus album*, *arbor Glutinosa*, de jonge bladeren van *Pompoe-nen*, en *Cacara*, wel gekruyd met *Peper*, zout, *ajuyn*, *Coriander*, *Comyn*, en geraspte *Calappus-pit*; dit deeg rolt men langwerpig, wind hem in versche *Pisang*-bladeren, en stooft hem boven 't water in een *Cucullan*; op tafel gezet, werden de buitenste bladeren weg gesmeten, en de rest gegeten; in andere kost deze bladeren dagelyks genuttigt, vermeerderen de zogende vrouwen haar melk.

De *schorsse* is taay, en bequaam tot bindwerk, wesbalven zy uit dezelve touwtjes maken, om de ryst in de oegst daar mede te binden. Uit de wortelen maakt men steelen tot *Parrings* en bouw-messen: De *Macassaren* zeggen, dat deze bomen op haar land in oude tyden zeer dik wierden, en binnen hol, zo dat men gemakkelyk *Prauwen* daar van konde maken, doch de nature de menschen misgunnende, dat zy zo gemakkelyk aan *Prauwen* quamen, heeft namaals dezen boom nooyt zo dik laten groeyen. De *Geyten*, *Bokken*, en *Schapen*, eeten deze bladeren ook geern. Uit het hout kan men ook *Pangayen*, en diergelyk *scheepe*s gereedschap maken: De bladeren by modderige rivier-visschen gekookt, benemen dezelve baren sterken reuk.

De Hondert drie- en dertigste Plaat

Vertoont een Tak van het Bokke-blad, ofte de *Gumira-Boom*.

LIII. HOOFDSTUK.

De Strandt Gumire-Boom.

De wilde *Gumira* is een strandboom, werd dikker van stam dan de vorige, nooit regt, maar krom, en voor over bellende na de zee.

De bladeren zyn korter en ronder, styf en dik, met bobelen bezet, zo sterk niet van reuk als de vorige. Bloemen en vruchten zyn de tamme meest gelyk, doch ydelder en kleender.

Het hout is zo langdradig niet, witagtig, en met een kleen wateragtig bert; men ziet bykans 't gebeele jaar door bloemen en vruchten daar aan, 't waist over al op de stranden, doch liefst daar het steenig is, en dan vind men gemeenlyk omtrent de wortel zoet water, als men aldaar een kuyl maakt, 't welk men veel zag op Hitoe, voor de groote Aardbeving Anno 1674. want door deszelfs schudding is 't zoet water verdwenen.

Naam. In 't Latyn *Gumira Litorea*. Op *Maleyts* *Gumira Laut*. Amboinisch op Hitoe *Ola-Ola*, en slegts *Ola*.

Gebruik. Van dezen boom is 'niets eetbaar, want de bladeren zomtyds tot moes gekookt, brengen eenige duyze-ling aan. In de Medicyne is 't ook onbekent, en deugt bykans tot anders niet dan het drooge hout tot branden.

De hondert vier- en dertigste Plaat

Vertoont een Tak van de Strandt Gumire-Boom.

